

Ivan Gabal - Základna USA bude spíš v Polsku. Češi ji propásli

Většina politiků vystupuje, jako by žádost Spojených států o umístění protiraketové základny v Česku byla hotová věc. Obdobně mudrují čeští novináři: Jsou důležitější nová pracovní místa, nebo vyšší bezpečnost? Nezhorší se naše bezpečnost pod náporům teroristů? Základem debaty jsou kusé informace z expertních a diplomatických konzultací a několik elementárních informací z návštěvy technického týmu.

Dovolím si vyslovit hypotézu, že jde nejspíš o bezpředmětnou debatu. Základna nebude umístěna na území České republiky.

Polsko je prostě vhodnější

Umístění základny v Polsku má jinou geostrategickou váhu, a to jak z hlediska vývoje v Evropě, tak pokud by se v budoucnu zapojilo Rusko, které projekt pozorně sleduje a má na něm zájem. Polsko základnu chce, má pro ni prostory a je bližším spojencem USA. Polsko dokázalo aktivně vojensky podporovat Ameriku i v těžkých chvílích, kdy mnozí ze spojenců utekli, například v Iráku.

Česko nemá srovnatelnou váhu; ani západním, ani východním směrem. Jsme nástupci Československa bez jeho významu. Nemáme vnitřní konsensus, nejsme na tvrdá vyjednávání s USA připraveni politicky, nemáme kabinet s dostatečným mandátem a změna vlády je u nás rizikem pro stabilitu našich bezpečnostních závazků.

Máme více obav z rizik než odhodlání unést bezpečnostní zátěž. Jsme pod hrozbou vlády ovlivněné komunisty. Vztah prezidenta coby vrchního velitele k bezpečnostním a vojenským projektům je více než rozporný a těžko předvídatelný. Část tisku již stihla bulvárně zmanipulovat výzkumy veřejného mínění tak, že se Američané mohou domnívat, že proti základně je více než 80 % občanů. To samozřejmě paralyzuje kuráž politických stran obhajovat umístění základny a povzbuzuje populisty, aby se svezli s veřejným míněním proti základnám i zcela absurdními argumenty, jako je odpálení antibalistické rakety (bez hlavice) proti Íránu z našeho území.

Američané nebudou sebe ani svého spojence vystavovat "porážce" od vlastních občanů v referendu. Nebudou chtít radikalizovat a šířit antiamerikanismus komunistů a levice. Česká republika ještě bude nějakou dobu držena ve hře v zájmu konkurenčního prostředí pro vyjednávání s Polskem, ale u nás převažují negativa, zatímco v Polsku pozitiva. A Američané v otázkách bezpečnosti nedají na žádné "kdyby" nebo "pobídky".

Pořád nepřipraveni

Vraťme se však k celé věci tak, jako bychom měli šance o umístění základny spolurozhodovat.

1. Česká republika o protiraketové základně jedná již dva roky a není v této věci pasívním objektem. Odpovědné resorty se bohužel nepokusily celou věc zahrnout do domácí bezpečnostní debaty, byť jen v odborných kruzích. Vláda měla předvídat obtíže, které má česká veřejnost při snášení bezpečnostní zátěže.

Zde byl prvý zárodek neúspěchu. Odpovědným politikům a aktérům chybějí i dnes znalosti a kvalifikované argumenty pro a proti z bezpečnostního, politického i obranného hlediska. Což svědčí o tom, že nemají promyšlený koncept možného umístění raketové infrastruktury v rámci naší bezpečnostní strategie, což je u ministrů zahraničí a obrany zcela nečekané. Vláda evidentně takovou studii nemá nebo ji ministři nečetli.

2. Analýza bezpečnostních rizik základny byla zatížena nemístnými referencemi na sovětské okupační základny, což si nechala česká politika zbytečně vnutit kampaní bulvárních médií. Známe přitom důsledky nerozhodnosti použít obranu v roce 1938. Měli bychom si vzpomenout, že koncept vesmírné protiraketové obrany prezidenta Reagana srazil hřebínky sovětským maršálům a otevřel cestu Gorbačovovi, pádu berlínské zdi a Varšavské smlouvy.

Nepochybujeme, že dosáhne-li Írán na nukleární hlavici a balistický nosič, použije je. I tento aspekt nutí Kreml, aby americký projekt pozorně a bez publicity sledoval a vážil možnosti spolupráce. Rusko je mezi ohroženými a nemá vlastní obrannou kapacitu.

Mohli jsme být uvnitř

3. Protiraketový systém je ve vývoji a v experimentálních testech. Není dosud připraven k bojovému nasazení. Rozmístění systému nebude dříve než v příští dekádě. Ale pokud se Američané již nyní rozhodli nabídnout účast další zemi, je užitečné být projektu co nejbližší, nebo co nejdále?

Být co nejbližší znamená podílet se na vývoji - technologicky, možná výzkumem, ale i účastí našich expertů a důstojníků v příslušných strukturách a velitelstvích. Nebudeme se podílet na sekundových rozhodnutích o nasazení systému, pokud družice zaznamenají plamen startující balistické střely. Můžeme však být u vývoje a provozu, kam až dosáhneme odborností, důvěryhodností a politickou vůlí.

To vše lze vyjednat. Takovou participací by rostla naše váha jak pro Američany, tak v NATO a v Evropě, která si podobný systém technicky ani hospodářsky nemůže dovolit, ale později se k americkému připojí. Hrát v této věci prim by znamenalo větší váhu našeho slova v bezpečnostních otázkách EU a NATO.

4. Pokud jde o bezpečnostní rizika, rozhodně by vzrostl tlak na profesionalitu a výkonnost zpravodajských služeb i policie s cílem preventivní ochrany území a jeho očištění od finančních, personálních či organizačních prvků korupce, mafií i teroristických struktur.

Od dob vlastního německého terorismu nezaznamenaly americké základny v Německu vážný pokus o teroristický útok.

5. Podmínky pobytu a fungování občanů i vojáků USA jsou za každých okolností předmětem jednání. A mnohé otázky jsou otevřené dohodě obou stran. Jsme ale dost silní a kompetentní, abychom takovou věc dojednávali i za cenu tvrdého vyjednávání proti úzce americkým zájmům?

Nízká loajalita novinářů

6. Vážnou otázkou je, co dělaly naše zpravodajské služby před řízeným informačním únikem a bulvární devastací veřejného mínění před zahájením technické mise USA. To je druhý vážný problém.

Nízkou loajalitu českých médií a novinářů vůči vážným otázkám národní bezpečnosti, u kterých by měli postupovat kvalifikovaně a seriózně, asi nepřekonáme. Bezpečnostní komunita bohužel získávala informace až po novinářích a z jiných zdrojů, než byla ministerstva zahraničí a obrany.

Dnes si můžeme jen povzdechnout: Pozdě a špatně. Uvidíme, co nám řeknou naši potomci k tomu, jak jsme naložili s unikátní příležitostí zařadit české země jednoznačně do systému obrany Západu, dále od pohodlné, bázlivé a historicky nebezpečné "neutrality".

Autor je sociolog, zakladatel společnosti Gabal Analysis & Consulting